

**AZƏRBAYCAN RESPUBLİKASI
MƏDƏNİYYƏT VƏ TURİZM NAZİRLİYİ**

**M.F.AXUNDOV ADINA AZƏRBAYCAN
MİLLİ KİTABXANASI**

**BEYNƏLXALQ TERRORİZM VƏ ONUN
AZƏRBAYCANA MƏNFİ TƏSİRİ**

METODİK VƏSAİT

BAKI– 2009

**AZƏRBAYCAN RESPUBLİKASI
MƏDƏNİYYƏT VƏ TURİZM NAZİRLİYİ**

**M.F.AXUNDOV ADINA AZƏRBAYCAN
MİLLİ KİTABXANASI**

**BEYNƏLXALQ TERRORİZM VƏ ONUN
AZƏRBAYCANA MƏNFİ TƏSİRİ**

METODİK VƏSAİT

Mədəniyyət və Turizm Nazirliyi nəzdində
Koordinasiya Şurasının 2009-cü il 5 avqust
tarixli 9 nömrəli protokolu ilə çapa tövsiyə
edilib

BAKİ– 2009

Kitabxana Siyasəti və Metodik Rəhbərlik şöbəsi

Tərtibçi: M. Məmmədov

Buraxılışa məsul: K.Tahirov

Redaktor: D.Bayramov

Beynəlxalq terrorizm və onun Azərbaycanı mənfi təsiri:
Metodik vəsait /Tərtib ed. M.Məmmədov; Burax. məs.
K.Tahirov; Red. D.Bayramov; M.F.Axundov adına
Azərbaycan Milli Kitabxanası.- B., 2009.- 51 s.

© M.F.Axundov adına Milli Kitabxana, 2009.

BEYNƏLXALQ TERRORİZM VƏ ONUN AZƏRBAYCANA MƏNFİ TƏSİRİ

Dünya son dərəcə mürəkkəb bir dövr yaşayır. Beynəlxalq terrorizm bəzi dövlətlərin dəstəyindən istifadə edərək dünya nizamına qarşı həmlələr edir, ekstremizm, təcavüzkar millətçilik və davakar separatizm ideologiyası əsasında yeni qarşıdurma xətləri yaratmağa çalışır, sərhədləri yenidən bölməyə və dəyişməyə cəhd göstərir.

Heydər Əliyev, ümummilli lider

11 sentyabr 2001-ci ildə ABŞ-da törədilmiş terror faciəsi XXI əsrdə beynəlxalq terrorizmin sərhəd tanımayacağı fikrini də dəqiqləşdirdi və bir çox ekspertlər tərəfindən irəli sürülən “terrorizm XXI əsrdə daha təhlükəli formada özünü büruzə verəcək” tezisinin reallaşdığını göstərdi. Bu terror aktında 4000 nəfər insan ölmüş, Ümumdünya Ticarət Mərkəzinin partladılması nəticəsində Nyu-York şəhər iqtisadiyyatına 95 milyard dollar ziyan dəymiş, 83 min insan iş yerini itirmişdir. Bu akt tarixdə miqyasına görə ən böyük terror aktıdır. Həmin hadisədən dərhal sonra ABŞ terrorçulara müharibə elan etdi. Demək olar ki, dünyanın əksər dövlətləri və Azərbaycan da ABŞ-nın anti-terror siyasətini dəstəklədiklərini bəyan etdilər. “Beynəlxalq terrorizm” anlayışı XX əsrin 70-ci illərinin əvvəllərində meydana gəlmişdir. “Beynəlxalq terrorizm” mürəkkəb anlayış olmaqla yanaşı, həm də çoxaspektli sosial-siyasi hadisədir. Belə ki, terror aktı aşağıdakı hallarda beynəlxalq terror kimi qiymətləndirilə bilər:

1) dövlətlərarası münasibətlərə, beynəlxalq hüquq normalarına, beynəlxalq nizama və təhlükəsizliyə, dövlətin beynəlxalq maraqlarına təhlükə yaratdıqda;

2) şəxs, aid olduğu dövlətin ərazisində digər bir dövlətin vətəndaşına qarşı terror aktı törətdikdə;

3) terrorçu və zərərçəkən eyni və ya müxtəlif dövlətlərin vətəndaşları olduqları halda, cinayət üçüncü bir dövlətin ərazisində baş verdikdə;

4) terror aktı beynəlxalq müdafiədən istifadə edən şəxslərə və ya digər beynəlxalq obyektlərə qarşı yönəldikdə;

5) hər hansı bir dövlətin dəstəyi ilə digər dövlətin ərazisində terror aktı həyata keçirildikdə.

Müasir dövrdə beynəlxalq münasibətlərin normal gedişinə təhlükə yaranan, beynəlxalq hüquq qaydalarına dağıdıcı təsir göstərən qorxulu hallardan biri də beynəlxalq terrorçuluqdur. Beynəlxalq terrorçuluq nədir? Çox təəssüflər olsun ki, bu günə qədər beynəlxalq sənədlərdə beynəlxalq terrorçuluq anlayışı öz əksini dəqiq olaraq tapmamışdır.

Beynəlxalq terrorçuluqla mübarizədə xüsusi əhəmiyyətə malik olan beynəlxalq sənədlərdən biri də BMT Baş Məclisi tərəfindən 1999-cu il dekabrın 9-da qəbul edilmiş “Terrorçuluğun maliyyələşdirilməsi ilə mübarizə haqqında” Beynəlxalq Konvensiyadır. Azərbaycan Respublikası bu Konvensiyaya Milli Məclis tərəfindən 2001-ci ilin oktyabr ayında qəbul edilmiş Qanun ilə daxil olmuşdur.

Beynəlxalq terrorçuluğun üç növü vardır: a) fərdi terrorçuluq; b) mütəşəkkil terrorçuluq; c) dövlət terrorçuluğu.

Müasir dövrdə beynəlxalq terrorizm problemi bəşəriyyətə təhlükə yaranan, beynəlxalq münasibətlərə aktiv şəkildə müdaxilə edən, insan hüquqlarını kobud formada pozan problemlərin içərisində ilk yerlərdən birini tutur.

Azərbaycan Respublikası da terrorizmin acısını yaşayan dövlətdir. XX əsrin əvvəllərində ermənilər tərəfindən (1905-1906, 1918-1920) Azərbaycan xalqına qarşı kütləvi terror hadisələri törədilib. Bu terror nəticəsində onlarla yaşayış məskənləri tamamilə yandırılıb, on minlərlə insan öldürülüb. Birinci erməni terroru dövründə Azərbaycan ərazilərinin xeyli hissəsi ermənilər tərəfindən işğal olunub. Stalin hakimiyyəti illərində minlərlə ziyalı, ictimai xadim represiyalara məruz qalmışdır.

1948-1953-cü illərdə ermənilərin təkidi ilə SSRİ rəhbərliyi azərbaycanlıları Ermənistan ərazisində yaşadıkları tarixi torpaqlardan deportasiya etmiş, köçürmə prosesi zamanı minlərlə insan məqsədli şəkildə məhv edilmişdir. 1988-ci ildə ermənilərin ölkəmizə ərazi iddiaları nəticəsi kimi başlamış Dağlıq Qarabağ münaqişəsində erməni terrorçuları Azərbaycan vətəndaşlarına qarşı 34 terror aktı həyata keçirmiş və 2000-dən çox dinc insan öz həyatını itirmişdir.

BEYNƏLXALQ TERROR TƏŞKİLATLARI

1. Aum Sinrike (Yaponiya). 1987-ci ildə Syoka Asahara tərəfindən yaradılmış dini sektadır. Aum Sinrike 1995-ci il mart ayının 20-də Tokiyo şəhərində 6 metrostansiyada kimyəvi terror aktı keçirmiş və nəticədə 10 nəfər ölmüş, 5000-ə yaxın adam zəhərlənmişdir.

2. Əl-Camaat-əl-İslamiyyə (Misir). İslam fundamentalistlərinin ümumi təşkilatı kimi 1980-1990-cı illərdə fəaliyyət göstərmişdir. Təşkilatın terrorçuları əsasən Misir təhlükəsizlik qüvvələrinə, dövlət rəhbərlərinə, xristianlara, əcnəbi turistlərə və islama düzgün münasibət göstərməyən ərəblərə qarşı terror aktları törədirlər.

3. İrlandiya Respublika Ordusu (İngiltərə). 1919-cu ildən fəaliyyət göstərir. Bu təşkilat indiyə qədər ölkə ərazisində 700-dən çox terror aktları həyata keçirmişdir.

4. Əl-Qaidə təşkilatı. Təşkilatı 1988-ci ildə milyarder Üsəma İbn Laden yaradıb. Təşkilatın əsas aparıcı qüvvələri 1979-1989-cu illər Əfqanıstan müharibələrinin veteranlarıdır. Təşkilatın əsas məqsədi əvvəl islam ölkələrində, sonra isə bütün dünyada islam rejimi yaratmaqdır. Əl-Qaidə ABŞ-ı islamın əsas düşməni sayır və bu ölkənin vətəndaşlarına qarşı silsilə terror aktları həyata keçirir. Təşkilatın həyata keçirdiyi terror aktları aşağıdakılardır:

1992-ci il – Yəməndə ABŞ-ın turistlərinə hücum;

1993-cü il – Somalidə ABŞ hərbiçilərinə hücum;

1995-ci il – Pakistanda Misirin səfirliyini partlatmış və nəticədə 20 nəfər ölmüşdür;

1996-cı il – Səudiyyə Ərəbistanının Dəhran şəhərində keçirilən terror aktında 30 nəfər ölüb;

1998-ci il – ABŞ-ın Keniya və Tanzaniyada yerləşən səfirliklərinin partladılması nəticəsində 300-ə qədər adam ölüb.

5. Həmas təşkilatı 1987-ci ildə Şeyx Yasin tərəfindən yaradılmışdır. Təşkilat Qüdsdə silsilə terror aktları törətmişdir.

6. Kürd Fəhlə Partiyası (Türkiyə). PKK terror təşkilatı 1978-ci ildə Abdullah Öcalan tərəfindən yaradılmışdır. Təşkilatın əsas məqsədi dörd dövlət – Suriya, İran, İraq və Türkiyə tərəfindən “bölüşdürülmüş Kürdüstanı” bərpa etməkdir. Bu məqsədlə də PKK Türkiyəni kürdlərə müstəqillik verməyə məcbur etmək üçün terror aktları həyata keçirir. Öcalanın rəhbərliyi altında PKK-nın keçirdiyi terror aktlarında 30 minə qədər adam ölmüşdür. PKK-nın lideri Öcalan 1999-cu il fevralın 15-də Türkiyə təhlükəsizlik qüvvələri tərəfindən Keniyanın paytaxtı Nayrobidə həbs

edilərək Türkiyəyə gətirilmiş və ömürlük həbs cəzasına məhkum edilmişdir.

ERMƏNİ TERROR TƏKŞİLATLARI

1. Erməni Gizli Azadlıq Ordusu. Ermənilərin güclü terror təşkilatlarından olan bu təşkilat 1975-ci ildə Beyrutda yaranıb. Təxminən 2000-ə yaxın fəal döyüşçüsü olan təşkilat Suriyadakı Fələstin təlim bazalarında, Yunan Kiprin xüsusi təlim mərkəzində və digər bazalarda təlim keçmişdir. Fəaliyyətin ilk altı ilində təşkilatın terrorçuları tərəfindən müxtəlif ölkələrdə 19 türk diplomatı öldürülüb.

2. Ermənistanın Azadlığı üçün Erməni gizli ordusu (ASALA). Təşkilat 1975-ci ildə Livanda yaradılmışdır. ASALA marksist-leninizm yönümlü terror təşkilatı kimi beynəlxalq terror fəaliyyəti ilə məşğuldur. Onun əsas məqsədi “Böyük Ermənistanın yaradılması” idi. Mübarizə metodları əsasən Türkiyə və Türkiyəni dəstəkləyən dövlətlərin vətəndaşlarına qarşı terror aktları təşkil etməkdən ibarətdir. Təşkilatın lideri Akop Akopyan 1988-ci ildə Afinada öldürülmüşdür.

3. Erməni İttifaqı. 1988-ci ildə Moskvada yaradılıb. ASALA ilə sıx əlaqədə olan Erməni İttifaqı Dağlıq Qarabağda Azərbaycana qarşı döyüşən erməni hərbiçilərinin silahlanmasında fəal şəkildə iştirak etmişdir.

4. Daşnakstyun. Partiya 1890-cı ildə Tiflisdə keçirilən konfransda yaradılmışdır. Məqsəd Türkiyədə yaşayan ermənilərin siyasi və iqtisadi azadlığını təmin etmək idi. Yarandığı gündən terror fəaliyyəti ilə məşğul olmağa başlamışdır.

Birinci Dünya Müharibəsi başa çatdıqdan sonra Daşnakstyun qondarma erməni genosidinin “günahkarlarını” axtarmağa başlamışdı. Bu məqsədlə 1921-ci ildə Saqamon Tayleryan Tələt paşanı öldürsə də, Berlin məhkəməsi

Tayleryana bəraət qazandırmışdır. Daşnakstyunun əsas məqsədi Dağlıq Qarabağ və Naxçıvan da daxil olmaqla “Böyük Ermənistan” dövlətinin yaradılmasıdır. 1975-1985-ci illər ərzində partiyanın terrorçuları türk diplomatlarına qarşı 200-dən çox terror aktı törətmişdir. 1990-cı ildə partiya Azərbaycana qarşı təcavüzdə fəal iştirak etmiş, Azərbaycan xalqına qarşı törədilən erməni terrorizmində iştirak etmişdir.

5. Apostol. 2001-ci ildə Erməni Müdafiə Təşkilatı tərəfindən yaradılmışdır. Üzvləri Ermənistan, Suriya və Livan vətəndaşlarıdır. Əsas məqsədi Türkiyə və Azərbaycanda terror aktları həyata keçirməkdir.

Xocalı soyqırımını erməni terrorunun davamıdır.

1992-ci il fevral ayının 25-dən 26-na keçən gecə SSRİ Silahlı Qüvvələrinin 366-cı motoatıcı alayının köməyindən istifadə etməklə erməni terror birləşmələri Xocalı şəhərində həyata keçirdiyi soyqırım nəticəsində 613 nəfər qətlə yetirilmişdir. Bunlardan 56 nəfəri xüsusi qəddarlıqla öldürülmüşdür. Faciədə 27 ailə tam məhv edilmiş, 487 nəfər əlil olmuş, 1275 nəfər girov götürülmüşdür.

İnsanlıq tarixinin ən qanlı, ən dəhşətli faciələri ilə bir sırada tutulan Xocalı faciəsi tarixin qara ləkələrindən biri kimi daim xatırlanacaqdır.

DÖVLƏT VƏ İCTİMAİ XADİMLƏRİN TERRORİZMİ PİSLƏYƏN FİKİRLƏRİ

Azərbaycan Respublikası daim bütün dünya üçün təhlükə olan terrorizmi pisləyir və ona qarşı aparılan beynəlxalq əhəmiyyətli mübarizəni dəstəkləyir.

Heydər Əliyev,
Ümummillî lider

Azərbaycan öz torpaqlarını qaytarmaq və müdafiə etmək qüdrətinə malikdir.

İlham Əliyev,
Azərbaycan Respublikasının Prezidenti

Beynəlxalq ictimaiyyət terrorizmi hər yerdə və hər şəraitdə hər hansı bir şübhə qalmadan pisləməlidir.

Jak Şirak,
Fransanın keçmiş Prezidenti

Terrorizmin qarşısını almaq üçün nəinki terrorizmlə məşğul olan şəxslərə, hətta terrorizmin yaranmasına müxtəlif ölkələrdə şərait yaradan və onu müdafiə edən şəxslərə qarşı kollektiv mübarizə aparılmalıdır.

Con Meycor,
Böyük Britaniyanın keçmiş Baş Naziri

Heç bir dövlət terrorizmə dəstək verməsinə görə cavabsız qalmamalıdır.

Jan Kreiten,
Kanadanın Baş Naziri

Terrorizm hegemonluq edən bir yerdə Konstitusiya, qanunun aliliyi, azad seçkilər və müstəqil məhkəmə sistemindən danışmaq mümkün deyil.

Uğur Mumcu,
Yazıçı

Terrorizmin qarşısını almaq üçün terrorizmə dəstək verən bütün dövlətlərə iqtisadi sanksiyalar tətbiq edilməli, dövlətlər arasındakı informasiya mübadiləsi daha effektiv təşkil edilməli və terrorçular qeyd şərtsiz təhvil verilməlidir.

Süleyman Dəmirəl,
Türkiyənin keçmiş Prezidenti

Terrorizmi müdafiə edən ölkələr odla oynadıqlarını hiss etmirlər və vaxt gələndə özləri bu odda yanmağa məhkumdurlar.

Hüsni Mübarək,
Misir Prezidenti

Terrorizm günahsızlığın cəlladıdır.

Albert Kamus,
Yazıçı-jurnalist

Xocalı hadisəsi Hitler faşizminin Xatın kəndində törətdiyi müsibətlə müqayisədə daha dəhşətli idi. Ermənilər bu qəddar terror aktı ilə öz vəhşiliklərini bütün dünyaya bəyan etdilər.

Yuri Pompeyev,
Yazıçı-jurnalist

AZƏRBAYCAN ƏRAZISINDƏ TÖRƏDİLƏN TERROR-TƏXRİBAT AKTLARI

Ermənistan Respublikasının separatçı maraqlarının nəticəsi olaraq Azərbaycana qarşı həyata keçirdiyi terrorizm siyasəti nəticəsində Azərbaycan Respublikasının 20% ərazisi işğal olunmuş, 800-dən çox yaşayış məntəqəsi, 6 minə yaxın sənaye və kənd təsərrüfatı müəssisəsi, 4366 sosial-mədəni obyekt, o cümlədən 690 orta məktəb, 490 səhiyyə obyektı, 927 kitabxana, 22 muzey, 6 dövlət teatrı və s. məhv edilmiş, yandırılmış, tarixi-mədəni sərvət əsərləri Ermənistana daşınmışdır.

Ermənistan dövlətinin və erməni diasporasının maliyyə və təşkilatı yardımı ilə dünyanın müxtəlif ölkələrində fəaliyyət göstərən erməni terrorçu təşkilatlarının Azərbaycana qarşı apardıqları terror müharibəsi 1980-ci illərdən başlayaraq ardıcıl xarakter almışdır. Azərbaycanın Dağlıq Qarabağ bölgəsi və onun ətrafındakı 7 rayonun işğalı zamanı kütləvi vahimə yaratmaq, çoxlu insan tələfatına nail olmaq məqsədi ilə Ermənistanın xüsusi xidmət orqanları hərbi əməliyyatların getdiyi ərazilərdən xeyli uzaqda, dinc azərbaycanlı əhalisinin yaşağığı məntəqələrdə terror aktları təşkil etmiş, nəticədə minlərlə günahsız insan həlak olmuşdur.

- 1989-cu il sentyabrın 16-da Tbilisi-Bakı marşrutu ilə hərəkət edən sənişin avtobusu partladılıb. Nəticədə 5 nəfər ölüb, 25 nəfər isə yaralanıb.

- 1989-cu il oktyabrın 7-də Xankəndi şəhərinin cənub hissəsində yerləşən Xəlfəliçay çayı üzərindəki körpü partladılıb. Terror aktını həyata keçirən A.A.Abramyan Azərbaycan Respublikası Ali Məhkəməsinin cinayət işləri üzrə məhkəmə kollegiyasının 29 aprel 1992-ci il hökmü ilə əmlakı müsadirə olunmaqla 15 il azadlıqdan məhrum edilib.

1990-cı il fevralın 18-də Yevlax-Laçın yolunun 105-ci km-də Şuşa-Bakı reysi ilə hərəkət edən marşrut avtobusu partladılıb. Nəticədə 13 nəfər yaralanıb.

1990-cı il iyulun 11-də Ağdərə rayonunun Getavan və Çərəkdar kəndləri arasında adamları və xalq təsərrüfatı yüklərini Kəlbəcər şəhərinə müşayiət edən hərbi avtomobil dəstəsinə silahlı basqın edilib. Nəticədə 3 nəfər ölüb, 23 nəfər yaralanıb. Terror aktını törədən A.A.Ariyan həbs olunub və Azərbaycan Respublikası Ali Məhkəməsinin cinayət işləri üzrə məhkəmə kollegiyasının 19 iyun 1992-ci il tarixli hökmü ilə əmlakı müsadirə olunmaqla ölüm cəzasına məhkum edilib.

1990-cı il avqustun 10-da Tbilisi-Ağdam marşrutu ilə hərəkət edən sənişin avtobusu partladılıb. Nəticədə 20 nəfər ölüb, 30 nəfər isə yaralanıb. Elə həmin diversiyon qrup tərəfindən 1991-ci il iyulun 17-də Ağdam-Tbilisi marşrutu ilə hərəkət edən avtobusun da partladılması nəzərdə tutulub. Lakin Azərbaycan hüquq-mühafizə orqanlarının qrup üzvlərini həbs etməsi bu planı yarımçıq qoyub. Məhkəmə tərəfindən terror aktının təşkilatçısı A.M.Ovanesyan ölüm cəzasına, qrupun üzvü M.M.Tatevosyan isə 15 il azadlıqdan məhrum etmə cəzasına məhkum edilib.

1990-cı il sentyabrın 15-də erməni terrorçu qrupu tərəfindən Dağlıq Qarabağ Muxtar Vilayətinin radioteleviziya mərkəzi partladılıb.

1990-cı il dekabrın 15-də S.A.Babayanın və A.K.Ayrumyanın başçılığı ilə terrorçu qrup Əsgəran rayonunun Cəmilli və Kosalar kəndləri arasında 3 azərbaycanlıni qətlə yetirib.

1991-ci il yanvarın 9-da Laçın-Şuşa yolunun 5-ci km-də erməni terrorçuları tərəfindən Molodyoj Azerbaydjana qəzetinin müxbiri Salatın Əsgərova və hərbi qulluqçular – polkovnik-leytenant S.M.Larinov, mayor İ.U.İvanov, serjant Q.M.Qoyek öldürülüb. Terror aktını törədən şəxslər – A.M.Mkrtyçyan, Q.A.Petrosyan, A.A.Manqasaryan, Q.M.Artunyan və A.M.Arustamyan həbs edilərək ölüm

cəzasına məhkum edilib. Qrupun digər üzvləri isə müxtəlif cəzalara məhkum ediləblər.

1991-ci il yanvarın 19-da Xankəndində terrorçular Baqmanyandır və Antonyandır tərəfindən DQMV Daxili İşlər İdarəsinin rəisi general-mayor V.V.Kovalyovadır qarşı terror aktı cəhdi olub.

1991-ci ilin yanvarında Qalayanın başçılığı ilə terrorçular Ağdərə rayonunun Drmbon kəndində Kəlbəcərə gedən avtomobil dəstəsinə silahlı hücum edib 1 nəfəri öldürüblər.

1991-ci ilin əvvəllərində A.Q.Baqramyandır, S.A.Babayan, A.A.Abramyandır və digərləri Xocalı aeroportunun rəisini öldürüblər.

1991-ci il aprelin 8-də Rostov-Donda Zaqafqaziya və Şimali Qafqaz Daxili Qoşunlar İdarəsinin rəis müavini polkovnik Bloxatın erməni terrorçuları tərəfindən öldürülüb.

1991-ci il aprelin 18-də Q.V.Sərkisyanın başçılıq etdiyi erməni terrorçularının Xocavənd rayonunun Amaras kilsəsi yaxınlığında avtomatına silahlı hücumu nəticəsində 3 polis əməkdaşı həlak olub. Həmin qrup 1990-cı il yanvarın 4-də Əsgəran qəsəbəsi ilə Ağdam şəhəri arasında yerləşən körpünü də partladıb.

1991-ci il mayın 9-da Xankəndi şəhərində DQMV üzrə Azərbaycan Təşkilat Komitəsinin üzvü Polyaniçkonu öldürmək məqsədilə onun həyatına sui-qəsd olunub (Xatırlatma – 1993-cü il avqustun 1-də V.P.Polyaniçko Şimali Osetiyanın Priqorod rayonunun Tarsk kəndində törədilmiş terror aktı nəticəsində ölüb).

1991-ci il mayın 30-da Moskva-Bakı sənişin qatarı Xasavyurt (Dağıstan) stansiyası yaxınlığında partladılıb. Nəticədə 11 nəfər ölüb, 22 nəfər yaralanıb.

1991-ci il iyunun 27-dən 28-nə keçən gecə erməni terrorçuları tərəfindən Martuni rayonunun Qaradağlı kəndində 6 dinc sakin öldürülüb.

1991-ci ilin yayında erməni terror qrupu tərəfindən Xankəndi-Şuşa yolunda SSRİ DİN Daxili Qoşunlar İdarəsinin mayoru Xomiç öldürülüb.

1991-ci il iyulun 31-də Temirtau (Dağıstan) stansiyası yaxınlığında Moskva-Bakı sərnəşinin qatarının partladılması nəticəsində 16 nəfər ölüb, 20 nəfər yaralanıb.

1991-ci il noyabrın 20-də Martuni rayonunun Qarakənd kəndi yaxınlığında erməni terrorçuları tərəfindən içərisində Azərbaycanın dövlət nümayəndələrinin olduğu Mİ-8 sərnəşinin vertalyotu vurulub. Vertalyotda həlak olanların içərisində dövlət katibi, deputat Tofiq İsmayılov, Baş Nazirin müavini, deputat Zülfi Hacıyev, Daxili İşlər Naziri Məhəmməd Əsədov, Respublikanın Baş Prokuroru İsmət Qayıbov, Azərbaycan Respublikası Prezidenti Aparatının şöbə müdiri Osman Mirzəyev, Qazaxıstan Respublikasının daxili işlər nazirinin müavini, Dağlıq Qarabağ Muxtar Vilayətinin hüquq-mühafizə orqanlarının bir sıra rəhbərləri, Azərbaycan Televiziyasının əməkdaşları var idi.

1992-ci il yanvarın 8-də Krasnovodskdan Bakıya sərnəşin daşıyan bərənin partladılması nəticəsində 25 nəfər ölüb, 88 nəfər yaralanıb.

1992-ci il yanvarın 28-də Şuşa şəhəri yaxınlığında erməni terrorçuları Ağdamdan Şuşaya gələn sərnəşin vertalyonunu vurub. 41 sərnəşin (əsasən qadınlar və uşaqlar) və 3 ekipaj üzvü həlak olub.

1993-cü il fevralın 23-də Qudermes (Çeçenistan) stansiyası yaxınlığında Kislovodsk-Bakı sərnəşinin qatarı partladılıb. Nəticədə 11 nəfər ölüb, 18 nəfər yaralanıb.

1993-cü il iyunun 2-də Bakı dəmiryol vağzalının ehtiyat yolunda sərnəşin vaqonu partladılmışdır. Ölən və yaralanan olmamışdır. Terror aktını həyata keçirmiş şəxs İ.A.Xatakovskiy 22 iyul 1994-cü ildə Azərbaycan

Respublikası Hərbi Məhkəməsinin hökmü ilə əmlakı müsadirə olunmaqla 8 il azadlıqdan məhrum olunub.

1994-cü il fevralın 1-də Bakı dəmiryol vağzalı yaxınlığında Kislovodsk-Bakı sənişin qatarının partladılması nəticəsində 3 nəfər ölüb, 20-dən çox adam yaralanıb.

1994-cü il fevralın 9-da Azərbaycan Dövlət Dəmir Yolunun Xudat stansiyasında dəmiryol vaqonu partladılmışdır. Ölən və yaralanan olmamışdır.

1994-cü il martın 18-də Xankəndi şəhəri ərazisində ermənilərin İran hərbi hava qüvvələrinə məxsus Herkules tipli təyyarəsini vurması nəticəsində öz ailələri ilə təyyarədə olan 34 nəfər (diplomatlər) həlak olub.

1994-cü il martın 19-da Bakı Metropoliteninin 20 Yanvar metrostansiyasında elektrik qatari partladılıb. Nəticədə 14 nəfər ölüb, 49 nəfər isə yaralanıb. Aparılan istintaq nəticəsində müəyyən olunmuşdur ki, partlayışın həyata keçirilməsində 5 kq-a yaxın patlayıcıdan istifadə olunmuşdur. Hüquq-mühafizə orqanlarının apardığı araşdırmalar nəticəsində terror aktını erməni xüsusi xidmət orqanlarının rəhbərliyi altında separatçı Sadval təşkilatı tərəfindən törədildiyi aydın olmuş və bununla bağlı 5 azərbaycanlı şübhəli şəxs qismində həbs olunmuşdur. Təsdiqlənmişdir ki, terror aktının icraçısı həbs olunmuşdur. Müəyyənləşdirilmişdir ki, terror aktının icraçısı Sadval təşkilatının üzvü Oqtay Qurbanov 1992-ci ildə Ermənistanda təlim keçərək bu ölkənin kəşfiyyatı tərəfindən məxfi əməkdaşlığa cəlb olunmuşdur. Əməliyyat tədbirlərinin gedişində Azərbaycan xüsusi xidmət orqanları terror aktı ilə əlaqəsi olan şəxsləri həbs etmişdir. Respublika Ali Məhkəməsinin 1996-cı il 3 may tarixli hökmü ilə terror aktında iştirak edən Məsimov Rəhib və Orucov Elxan ölüm hökmünə məhkum olunmuşdur.

1994-cü il aprelin 13-də Daqestanskie oqni (Rusiya) stansiyasında Moskva-Bakı sərnəşin qatarının partladılması nəticəsində 6 nəfər ölüb, 3 nəfər yaralanıb.

“BEYNƏLXALQ TERRORİZM VƏ ONUN AZƏRBAYCANA MƏNFİ TƏSİRİ” MÖVZUSU İLƏ BAĞLI KİTABXANALARDA KEÇİRİLMƏSİ NƏZƏRDƏ TUTULAN TƏDBİRLƏR

Müasir beynəlxalq münasibətlər sistemində beynəlxalq sülh və təhlükəsizliyin, dövlətlərarası və beynəlxalq münasibətlərin pozulmasına səbəb olan bir sıra global problemlərin, ilk növbədə beynəlxalq terrorizm, separatizm, dini ekstremizm kimi problemlərin müzakirəsi, terrorizmin acı nəticələrinin geniş oxucu kütlələrinə çatdırılması daha çox aktuallıq kəsb edir. Mövzunun aktual olmasının bir neçə səbəbi vardır:

Birincisi, adından görüldüyü kimi, problem beynəlxalq təhlükə halındadır və beynəlxalq arenada bütün səylər bu problemin həllinə yönəlib. Beynəlxalq terrorizm mövzusunu aktual edən ikinci amil insan hüquqları məsələsidir. Terror aktını həyata keçirənlər üçün insan hüquqları elə bir əhəmiyyət kəsb etmir. Ona görə də insanın ən ali hüququ olan yaşamaq hüququnun əlindən alınmaması üçün bütün səylər birləşdirilməlidir. Məlum olduğu kimi, terrorizmə qarşı mübarizə beynəlxalq və milli səviyyədə aparılır. ABŞ, Almaniya, İngiltərə, Türkiyə və digər ölkələrin dəqiq işlənmiş anti-terrorizm strategiyası vardır. Bu ölkələrin müxtəlif elmi-tədqiqat institutlarında. Strateji araşdırmalar mərkəzlərində, təhsil və mədəni-maarif ocaqlarında terrorizm mövzusu geniş şəkildə tədqiq edilir, araşdırılır, məlumat-informasiya vasitələrinin köməyi ilə ictimaiyyətə çatdırılır.

Azərbaycan da terrorizmin doğurduğu acı nəticəni yaşayıb. Dağlıq Qarabağ münaqişəsi başlayandan sonra erməni terrorçularının Azərbaycan ərazisində keçirdikləri terror aktları, Bakı Metropolitenində baş verən terror partlayışları, Azərbaycanın yüksək səviyyəli dövlət rəsmilərinə qarşı törədilən terrorlar da bu qəbildəndir. Ona görə də 20 faizdən çox ərazisi işğal olunmuş bir ölkədə mənəvi, ideoloji tərbiyə ən kəsərli silaha çevrilməlidir.

Məlum olduğu kimi, sivilizasiyalı cəmiyyətdə beynəlxalq terrorizminin müxtəlif problemləri ətrafında aparılan iş ilkin olaraq maarifləndirmə işinin daha da gücləndirilməsi ilə xarakterizə edilir. Beynəlxalq terrorizmə qarşı mübarizənin məqsədi ümumilikdə cəmiyyətdə və həm də gənc nəsildə vətənpərvərlik şüuru formalaşdırmaqdan ibarətdir.

Oxucularda vətənpərvərlik və milli şüur formalaşdıqca Vətənin, doğma yurdun taleyi onun taleyinə qovuşur, terrorizmə qarşı onlarda nifrət və qəzəb hissləri oyadır.

Əhalinin maarifləndirilməsi, beynəlxalq terrorizm və onun Azərbaycana mənfi təsiri mövzusu üzrə təbliğatın aparılması sahəsində kitabxanaların rolu əvəzsizdir.

Beynəlxalq terrorizm kimi qloballaşmış problemə qarşı mübarizə istiqamətində kitabxanalarda çoxsaylı tədbirlər, konfranslar, kitab müzakirələri, söhbətlər, sual-cavab gecələri, dəyirmi masa görüşləri, kitab sərgiləri və digər tədbirlər həyata keçirilməlidir.

Qeyd etmək lazımdır ki, terrorizm mövzusu ilə maraqlanan oxucular, tədqiqatçılar Azərbaycan mənbəşünaslığından yetərinə bəhrələnmə bilməzlər. Doğrudur, dövrü mətbuatdan müəyyən materialları əldə etmək mümkündür. Mütəxəssislər tərəfindən beynəlxalq terrorizm problemi indi tədqiqata cəlb olunduğundan, bu barədə Azərbaycan dilində yazılmış kitablar, elmi-kütləvi əsərlər çox azdır. Ona görə də, bütün kitabxanalar, xüsusən də mərkəzləşdirilmiş

kitabxana sistemləri beynəlxalq terrorizm mövzusunda çapdan çıxmış kitabları, dövrü mətbuat materiallarını və başqa sənədləri özlərinin kataloqlarında və biblioqrafik kartotekalarda müvafiq rubrika altında əks etdirməlidirlər.

Kitabxanalarda beynəlxalq terrorizm mövzusunda çıxan çoxsaylı materialları kataloq və kartotekalarda əks etdirən ilk növbədə Beynəlxalq Konvensiya materiallarını “Terrorçuluğa qarşı mübarizə haqqında” 18 iyun 1999-cu il Azərbaycan Respublikasının Qanununu, digər beynəlxalq hüquqi aktları ilkin verməlidirlər.

Oxucular həmçinin sənəd-informasiya resurslarının elektron versiyasından da istifadə edə bilərlər. Hazırda M.F.Axundov adına Milli Kitabxana dövrü mətbuat materiallarını elektron daşıyıcılarına köçürür. Oxucular Milli Kitabxananın saytına girərək beynəlxalq terrorizm haqqında lazımi məlumatları əldə etmək imkanına malik olurlar.

MKS-nin kataloq və kartotekalarında “Qarabağ hadisələri”, “Beynəlxalq terrorizmdə erməni faktoru”, “Erməni terroru və təcavüzünün məqsədi”, “Müasir şəraitdə terrorçuluğun qarşısının alınması” başlıqlı ayrıclar altında müvafiq ədəbiyyat yerləşdirilməlidir.

Kitabxanalar beynəlxalq terror mövzusu üzrə tarixi faktlara istinad etməlidirlər. Məsələn, “Terrorizm tarixi və onu doğuran səbəblər”, “Müasir dövrdə terrorizm”, “Beynəlxalq terrorizmin xronologiyası və kriminoloji aspektləri”, “Ümumdünya dövlətlərinin terrorizmə qarşı apardıqları mübarizə tədbirləri”, “11 sentyabr hadisələri”, “Azərbaycan terrorizmə qarşı mübarizə sistemində”, “Ermənilərin xaricdə fəaliyyət göstərən terror təşkilatlarının Qarabağ münaqişəsinə təsiri” və s. mövzularda məruzələr, söhbətlər, dəyirmi masa arxasında görüşlərin keçirilməsi məqsədəuyğundur. Bu mövzular əsasında həyata keçirilən tədbirlərdə oxucular terrorizm haqqında məlum olmayan bir

sıra vacib məlumatlara yiyələnirlər. Hələ ötən əsrin ilk illərində İrandan Qarabağa köçürülən erməni icmasının Xankəndində yerləşdirilməsi faktları xalqımızın nə qədər humanist olmasını göstərsə, digər tərəfdən erməni millətçilərinin Mart və Xocalı soyqırımı, müxtəlif dövrlərdə törətdiyi terror aktları bu millətə qarşı qəzəb hissini coşmasına səbəb olacaqdır.

Beynəlxalq terrorizm və onun acı nəticələrini geniş oxucu məkanında müzakirəyə çıxartmaq üçün oxucu konfranslarının keçirilməsi vacibdir. “Müasir dövrdə etnik münaqişələr”, “Amerika Birləşmiş Ştatlarının terrorizmə qarşı mübarizəsi”, “Azərbaycan terrorizmə qarşı mübarizə sistemində” və s. mövzular ətrafında konfranslar keçirməkdə məqsəd oxucuları terrorizmin doğurduğu qanlı nəticələrilə tanış etmək, terror aktlarının hansı səbəblərə görə törədildiyini tutarlı faktlarla onlara çatdırmaqdır.

Kitabxanalarda gənclər və müxtəlif oxucu qrupları üçün təşkil edilən söhbətlər, disput və müzakirələr onların milli şüur və milli ləyaqət tərbiyəsinin formalaşmasına, düşməndən qisas almaq hisslərinin alovlanmasına xidmət edəcəkdir. Onlar dərk edəcəkdir ki, beynəlxalq terrorizmdən əzab çəkən ölkələrdən biri də Azərbaycandır. Hamılıqla mübarizəyə qalxıb Azərbaycan torpaqlarını erməni terrorçularından azad etməliyik.

31 mart soyqırımı, Xocalı faciəsi, 19 mart 1994-cü il Bakı metropoliteninin “20 Yanvar” stansiyasında törədilmiş terror aktı və s. günlərdə respublikamızın MKS-də anım mərasimləri keçirilmişdir. Anım mərasimlərində də “Erməni vəhşiliklərini unutma”, “Bunu hamı bilməlidir” başlıqlı kitab sərgilərini təşkil etməsi məqsəduyğundur. Sərgidə erməni terrorizmini təsdiqləyən faktlardan Azərbaycan ərazisinin işğalı ilə bağlı statistik göstəricilərdən də istifadə etmək olar. Kitabxanaçılar məktəb yaşlı oxucularla sərgi qarşısında söhbətlər də keçirməlidir. Söhbətdə beynəlxalq

terrorizmin tarixindən, onun günahsız qurbanlarından, erməni terrorizminin respublikamıza qarşı hiyləgər fəaliyyətinin acı nəticələrindən danışa bilərlər.

Terrorizmlə mübarizə mövzusunda aid silsilə tədbirlər keçirərkən internetin imkanlarından da istifadə edilməlidir. Texniki vasitələrlə təchiz olunan kitabxanalarda 11 sentyabr hadisələri, Xocalı soyqırımında çəkilmiş kadrlar monitor vasitəsi ilə iştirakçılar qarşısında nümayiş etdirilməlidir. “Acı həqiqətlər”, “Dağlıq Qarabağ həqiqətləri”, “Erməni vəhşiliyinin qanlı izləri”, “Bəşəriyyətə qarşı yönəlmiş cinayət” və s. mövzularda aparılan söhbətlər zamanı kitabxanaçılar oxucuları yeni məlumatlarla tanış etməli, əsl həqiqət onların gözünü açmalı, gənc nəsil öz millətinin erməni terror aktlarından necə əziyyət çəkdiyinin şahidi olmalıdırlar.

Kitabxanalar kütləvi tədbirləri keçirərkən yeri gəldikcə beynəlxalq terrorizmlə bağlı fakt və rəqəmlərdən də istifadə etməlidirlər. Sual-cavab gecələrində suallar təxminən belə olmalıdır:

Terrorizm və onu doğuran səbəblər hansılardır?

1990-2000-ci illərdə əsas terror aktları hansı ölkələrdə törədilmişdir?

Hansı beynəlxalq terror təşkilatları mövcuddur?

11 sentyabr hadisələri nə məqsədlə törədilmişdir?

Erməni terror-separatizminin kökləri və nəticələri haqqında nə bilirsiniz?

Beynəlxalq terrorizm və onun Azərbaycana mənfi təsiri ilə bağlı nəzərdə tutulan tədbirlər mütləq kitab sərgiləri, foto-stendlər və foto-albomlar kimi əyani təbliğat vasitələrilə tamamlanmalıdır.

Kitab sərgilərinin təşkil edilməsi keçirilən tədbirlərin daha təsirli olmasına maksimum köməklik göstərir. Sərgiləri bir neçə bölmələr üzrə də təşkil etmək olar. Həmin bölmələr

sitat, ədəbiyyat, dövri mətbuat və foto şəkillərlə təmin edilməlidir.

Aşağıda “Beynəlxalq terrorizm və onun Azərbaycana mənfi təsiri” adlı kitab və dövri mətbuat sərgisinin təxmini planını veririk:

1		
2	3	4
5	6	7
8	9	10
11	12	13
14		

1. Başlıq: “Beynəlxalq terrorizm və onun Azərbaycana mənfi təsiri”.

2. Sitat. “Azərbaycan Respublikası daim bütün dünya üçün təhlükə olan terrorizmi pisləyir və ona qarşı aparılan beynəlxalq əhəmiyyətli mübarizəni dəstəkləyir”.

Heydər Əliyev, Ümummilli lider.

3. Xocalı və 11 sentyabr hadisələri verilmiş şəkillər.

4. Abdullayev A., Rəfiyev A. Beynəlxalq terrorizmin xronologiyası və kriminoloji aspektləri.- B.: İsmayıl NPM, 2006.- 294 s.

5. Abdullayev Ə. Ermənistanın Azərbaycana qarşı hərbi təcavüzü və Heydər Əliyevin sülh strategiyası.- B.: Elm, 1999.- 156 s.

6. Mustafayev Ç. Terrorçuluq (anlayışı, yaranma səbəbləri, xəbərdarlığı və proqnozlaşdırılması).- B.: Çinarçap nəşriyyatı, 2005.- 190 s.
7. Həsənov A. Beynəlxalq terrorizm: I hissə.- B.: “Əbilov, Zeynalov və oğulları” nəşriyyatı, 2003.- 568 s.
8. Mustafayev Ç. Terrorizmin anlayışı //Dirçəliş.- 2005.- №82-83.- S. 196-205.
9. Əliyev A. Erməni terroru, erməni təcavüzü //Hüquq, dövlət və qanun.- 2002.- №12.- S. 94.
10. Axundov Ə. İkinci Xocalı.- B.: Şuşa, 2004.- 118 s.
11. Abdinov S. Erməni vəhşiliyinin qanlı səhifəsi //Xalq qəzeti.- 2006.- 24 fevral.- S. 6.
12. Abbasbəyli A. Erməni terror-separatizminin kökləri və nəticələri //Azərbaycan.- 2002.- 31 mart.- S. 3.
13. Vəlizadə İ. Etno-territorial böhran.- B.: N. y., 2002.- 243 s.
14. Bu kitabları oxuyun.

Əlavə 1.

TERRORÇULUĞA QARŞI MÜBARİZƏ HAQQINDA AZƏRBAYCAN RESPUBLİKASININ QANUNU

Bu qanun Azərbaycan Respublikasında terrorçuluğa qarşı mübarizənin hüquqi və təşkilati əsaslarını müəyyən edir, terrorçuluq əleyhinə mübarizəni həyata keçirən dövlət orqanlarının fəaliyyətini əlaqələndirir, habelə həmin orqanların və vətəndaşların hüquqlarını və vəzifələrini təsbit edir.

I fəsil. Ümumi müddəalar

Maddə 1. Əsas anlayışlar

Bu qanunda aşağıdakı anlayışlar istifadə olunur:

• **terrorçuluq** - ictimai təhlükəsizliyi pozmaq, əhali arasında vahimə yaratmaq, yaxud dövlət hakimiyyət orqanları və ya beynəlxalq təşkilatlar tərəfindən qərar qəbul edilməsinə təsir göstərmək məqsədilə insanların həlak olması, onların sağlamlığına zərər vurulması, əhəmiyyətli əmlak ziyanının vurulması və ya başqa ictimai təhlükəli nəticələrin baş verməsi təhlükəsi yaradan partlayış, yanğın və ya digər hərəkətlər törətmə, habelə həmin məqsədlə bu cür hərəkətlərin törədiləcəyi ilə hədələmədir.

• **terrorçu** - hər hansı bir formada terror fəaliyyətinin həyata keçirilməsində iştirak edən şəxs;

• **terror qrupu** - terror fəaliyyətinin həyata keçirilməsi məqsədilə iki və daha artıq şəxsin birləşməsidir;

• **terror təşkilatı** - terror fəaliyyətinin həyata keçirilməsi məqsədilə yaradılan və ya öz fəaliyyətində terrorçuluqdan istifadəni mümkün hesab edən təşkilatdır. Əgər struktur bölmələrindən biri təşkilatın hər hansı bir

rəhbər orqanının razılığı ilə terror fəaliyyəti ilə məşğuldursa, həmin təşkilat terror təşkilatı hesab edilir;

- **terrorçuluğa qarşı mübarizə** - terror fəaliyyətinin aşkar edilməsi, qarşısının alınması, habelə terror nəticəsində dəyə biləcək zərərin minimuma endirilməsi ilə bağlı fəaliyyətdir;

- **terror əleyhinə aparılan əməliyyatlar** - terror aksiyalarının qarşısının alınması, fiziki şəxslərin təhlükəsizliyinin təmin edilməsi, terrorçuların tərksilah edilməsi, zərərsizləşdirilməsi, habelə terror aksiyası nəticəsində dəyə biləcək zərərin minimuma endirilməsi məqsədilə həyata keçirilən xüsusi tədbirlərdir;

- **terror əleyhinə aparılan əməliyyat zonası** - ərazinin və ya akvatoriyanın ayrıca sahələrində, nəqliyyat vasitəsində, binalarda, tikililərdə, qurğularda, yaşayış evlərində və ona bitişik ərazilərdə və ya akvatoriyada əməliyyatların aparıldığı hüduqlardır;

- **terror fəaliyyəti** - terror aksiyalarını təşkil etmə, planlaşdırma, hazırlama və həyata keçirmə, fiziki və hüquqi şəxslər üzərində zorakılıq etmə, terror məqsədilə maddi obyektləri məhv etmə və ya zədələmə, terror aksiyalarının həyata keçirilməsi məqsədilə qanunsuz silahlı birləşmələr, cinayətqar qruplar yaratma, habelə belə aksiyalarda iştirak etmə, şəxsləri terrorçuluğa cəlb etmə, silahlandırma, onlara təlim keçmə və onlardan istifadə etmə, bilərəkdən terror təşkilatlarını və ya terror qruplarını maliyyələşdirmə və ya onlara digər yardımlar etmə ilə bağlı olan fəaliyyətdir;

- **beynəlxalq terror fəaliyyəti** - terrorçular və ya terror təşkilatları tərəfindən bir neçə dövlətin ərazisində həyata keçirilən və ya bir neçə dövlətin maraqlarına zərər vura bilən, şəxs tərəfindən onun mənsub olduğu dövlətin və ya başqa bir dövlətin ərazisində hər hansı bir dövlətin vətəndaşına qarşı edilən, terrorçu və terrorçuluğa məruz qalan şəxslər eyni və ya müxtəlif dövlətlərin vətəndaşları

olduqları halda, həmin dövlətlərin ərazisindən kənarada törədilən cinayətlə bağlı olan fəaliyyətdir.

• **terrorçuluğun maliyyələşdirilməsi** - pul vəsaitlərinin və ya digər əmlakın tamamilə və yaxud qismən, bilavasitə və ya dolayısı ilə terrorçuluğun törədilməsinə qəsdən yönəldilməsi və ya pul vəsaitlərinin və ya digər əmlakın qəsdən həmin məqsədlə toplanılmasıdır.

Maddə 2. Terrorçuluğa qarşı mübarizə haqqında qanunvericilik

Terrorçuluğa qarşı mübarizə haqqında qanunvericilik Azərbaycan Respublikasının Konstitusiyasından, Azərbaycan Respublikasının tərəfdar çıxdığı dövlətlərarası müqavilələrdən, bu Qanundan və Azərbaycan Respublikasının digər qanunvericilik aktlarından ibarətdir.

Maddə 3. Terrorçuluğa qarşı mübarizənin məqsədi

Azərbaycan Respublikasında terrorçuluğa qarşı mübarizə aşağıdakı məqsədlərlə həyata keçirilir:

1) insan hüquqları və azadlıqları, cəmiyyətin və dövlətin təhlükəsizliyinin təmin edilməsi;

2) terrorçuluğun aşkar edilməsi, qarşısının alınması və terrorçuluq nəticəsində gözlənilən zərərin minimuma endirilməsi;

3) terrorçuluğun yaranması və həyata keçirilməsi səbəbinin və şəraitinin, habelə terrorçuluğun maliyyələşdirilməsi və digər yardımlar edilməsi hallarının aşkar və ləğv edilməsi.

Maddə 4. Terrorçuluğa qarşı mübarizənin əsas prinsipləri

Azərbaycan Respublikasında terrorçuluğa qarşı mübarizə aşağıdakı prinsiplərə əsaslanır:

- 1) qanunçuluğun təmin edilməsi;
- 2) terror fəaliyyətinin həyata keçirilməsinə görə Azərbaycan Respublikasının qanunvericiliyi ilə nəzərdə tutulmuş cəzanın labüdlüyü;
- 3) terrorçuluğa qarşı mübarizə zamanı açıq və gizli metodların əlaqələndirilməsi;
- 4) hüquqi, siyasi, sosial-iqtisadi və təşkilati profilaktik tədbirlərin kompleks istifadəsi;
- 5) terror fəaliyyəti nəticəsində təhlükəyə məruz qalmış şəxslərin hüquqlarının müdafiəsinin üstünlüyü;
- 6) terrorçuluq əleyhinə aparılan əməliyyatlara cəlb olunmuş qüvvələrin idarə edilməsində təkbaşçılıq;
- 7) terrorçuluq əleyhinə aparılan əməliyyatların həyata keçirilməsində iştirak edən şəxsi heyətin, o cümlədən bu məqsədlə istifadə edilən texniki üsulların və taktikanın elan edilməsində minimal aşkarlıq.

II fəsil. Terrorçuluğa qarşı mübarizənin təşkili. Terror əleyhinə əməliyyatların aparılması

Maddə 5. Terrorçuluğa qarşı mübarizəni həyata keçirən orqanlar

Terrorçuluğa qarşı mübarizənin zəruri qüvvələrlə, vasitələrlə təmin edilməsini, habelə terrorçuluğa qarşı mübarizə sahəsində rəhbərliyi Azərbaycan Respublikasının müvafiq icra hakimiyyəti orqanı həyata keçirir.

Azərbaycan Respublikasının digər müvafiq icra hakimiyyəti orqanları öz səlahiyyətləri daxilində bu Qanuna uyğun olaraq terrorçuluğa qarşı mübarizədə iştirak edirlər.

Maddə 6. Terrorçuluğa qarşı mübarizə aparan dövlət orqanlarına kömək göstərilməsi

Dövlət və yerli özünüidarəetmə orqanları, mülkiyyət formasından asılı olmayaraq təşkilatlar, ictimai birliklər, vəzifəli şəxslər və vətəndaşlar terrorçuluğa qarşı mübarizə aparan dövlət orqanlarına kömək etməyə borcludurlar.

Terrorçuluğun aşkar edilməsində və qarşısının alınmasında, habelə bu fəaliyyət nəticəsində dəyə biləcək zərərin minimuma endirilməsində kömək edə biləcək məlumatlar və hadisə barəsində hüquq-mühafizə orqanlarına xəbər vermək hər kəsin borcudur.

Maddə 7. Terror əleyhinə aparılan əməliyyatlara rəhbərlik

Terror əleyhinə aparılan əməliyyatlara birbaşa və vahid rəhbərliyin təmin edilməsi məqsədilə müvafiq icra hakimiyyəti orqanının qərarı ilə xarakterindən asılı olaraq zəruri hallarda müvəqqəti əsaslarla (terror əməlinə qarşı aparılan əməliyyatın həyala keçirildiyi müddətə) terror əleyhinə əməliyyatları idarəetmə üzrə əməliyyat qərargahı yaradılır (bundan sonra - əməliyyat qərargahı) və həmin qərargaha rəhbər təyin olunur.

Əməliyyat qərargahının fəaliyyət qaydası müvafiq icra hakimiyyəti orqanı tərəfindən təsdiq edilən Əsasnamə ilə müəyyən edilir.

Terror əleyhinə aparılan əməliyyatlara cəlb edilmiş şəxsi heyət: hərbi qulluqçular, əməkdaşlar və mütəxəssislər

əməliyyatın başlandığı andan əməliyyat qərargahının rəhbərinə tabedirlər.

Əməliyyat qərargahının rəhbəri terror əleyhinə aparılan əməliyyat zonasını, əməliyyatın xüsusiyyətlərini müəyyənləşdirir, habelə bu məqsədlə cəlb olunmuş qüvvələrin və vasitələrin istifadə edilməsi haqqında qərarlar qəbul edir.

Əməliyyat qərargahının rəhbəri digər qərarlar, o cümlədən terror əleyhinə aparılan əməliyyat zonasında qismən və müvəqqəti olaraq onların təhlükəsizliyinin təmin edilməsi məqsədilə vəzifəli şəxslərin və vətəndaşların hüquqlarını məhdudlaşdıran qərarlar qəbul edir.

Əməliyyat qərargahının rəhbərinin göstərişləri terror əleyhinə aparılan əməliyyat zonasında bütün vəzifəli şəxslər və vətəndaşlar tərəfindən hökmən icra olunmalıdır.

Qərargahı yaratmış müvafiq icra hakimiyyəti rəhbərindən başqa heç kəs terror əleyhinə aparılan əməliyyat zamanı əməliyyat qərargahının rəhbərinin hərəkətlərinə qarşı bilməz və ya onun verdiyi qərarları ləğv edə bilməz.

Maddə 8. Terror əleyhinə aparılan əməliyyatların qüvvə və vasitələrlə təmin edilməsi

Terror əleyhinə əməliyyatların aparılması məqsədilə əməliyyat qərargahı terrorçuluğa qarşı mübarizədə iştirak edən müvafiq icra hakimiyyəti orqanlarının tabeliyində olan lazımi qüvvələrdən və vasitələrdən istifadə edir.

Maddə 9. Terror əleyhinə aparılan əməliyyat zonasının hüquqi rejimi

Terror əleyhinə aparılan əməliyyat zonasında bu əməliyyatı aparan şəxslər aşağıdakı hüquqlara malikdirlər:

1) zərurət olduqda küçələrdə və yollarda nəqliyyat vasitələrinin və piyadaların hərəkətini müvəqqəti məhdudlaşdıran və ya qadağan edən tədbirləri tətbiq etmək, ərazinin müəyyən sahələrinə və obyektlərə nəqliyyat vasitələrini buraxmamaq, nəqliyyat vasitələrinin yedəyə alınmasına icazə verməmək;

2) vətəndaşların və vəzifəli şəxslərin şəxsiyyətini təsdiq edən sənədləri yoxlamaq, belə sənədlər olmadıqda isə şəxsiyyətinin müəyyən edilməsi məqsədilə həmin şəxsləri üç günədək müddətə saxlamaq;

3) terror əleyhinə əməliyyatlar aparan şəxslərin qanuni tələblərinə mane olmağa yönəldilmiş hərəkətlər törədən şəxsləri tutmaq və onları müvafiq icra hakimiyyəti orqanına təhvil vermək;

4) terror aksiyalarının qarşısının alınması, bu aksiyaların həyata keçirilməsində şübhə edilən şəxslərin tutulması zamanı, əgər bu hərəkətlərin gecikdirilməsi insanların həyatını və sağlamlığını real təhlükəyə məruz qoyursa, Azərbaycan Respublikasının qanunvericiliyi ilə müəyyən edilmiş qaydada vətəndaşların mənzilinə və digər yaşayış yerlərinə, onların torpaq sahələrinə, habelə mülkiyyət formasından asılı olmayaraq təşkilatların, ictimai birliklərin ərazilərinə, binalarına, nəqliyyat vasitələrinə girmək;

5) terror əleyhinə aparılan əməliyyat zonasına gediş və ya bu zonadan çıxış zamanı Azərbaycan Respublikasının qanunvericiliyi ilə müəyyən edilmiş qaydada vətəndaşları, onların əşyalarını, nəqliyyat vasitəsini və nəqliyyat vasitəsində olan əşyaları, diplomatik nümayəndəliyin və ya konsulluq idarələrinin nəqliyyat vasitələri istisna olmaqla, texniki vasitələr tətbiq etməklə və ya etmədən gözdən keçirmək;

6) xidməti məqsədlər üçün, diplomalığ nümayəndəliyin və ya konsulluq idarələrinin rabitə və nəqliyyat

vasitələri istisna olmaqla, mülkiyyət formasından asılı olmayaraq vətəndaşlara, təşkilatlara, ictimai birliklərə məxsus olan rabitə və nəqliyyat vasitələrindən istifadə etmək.

Terror əleyhinə aparılan əməliyyat zonasında kütləvi informasiya vasitələri işçilərinin fəaliyyəti əməliyyat qərargahının rəhbəri tərəfindən müəyyən edilir.

Maddə 10. Terrorçularla danışıqların aparılması

İnsanların həyatının və sağlamlığının, maddi sərvətlərin qorunması, habelə terror aksiyalarının qarşısının alınması imkanlarının öyrənilməsi məqsədilə terrorçularla danışıqların aparılmasına yol verilir.

Terrorçularla danışıqların aparılmasına yalnız əməliyyat qərargahının rəhbəri tərəfindən vəkil edilmiş şəxslər buraxılırlar.

Terrorçularla danışıqlar zamanı şərt olaraq terror aksiyalarının dayandırılması məqsədilə terrorçulara hər hansı bir şəxs onun iradəsi əleyhinə olaraq verilməsi, siyasi tələblərin icra edilməsi, habelə tətbiqi insanların həyatına və sağlamlığına təhlükə yaradan silahların və ya başqa vasitələrin verilməsi qadağandır.

Terrorçularla danışıqların aparılması törətdikləri əməllərə görə Azərbaycan Respublikasının qanunvericiliyi ilə nəzərdə tutulmuş məsuliyyətdən onların azad edilməsinə əsas ola bilməz.

Maddə 11. Terror aksiyaları barəsində ictimaiyyətə məlumat verilməsi

Terror əleyhinə aparılan əməliyyatlar zamanı terror aksiyaları barəsində ictimaiyyətə məlumatlar əməliyyat qərargahının rəhbərinin və ya əməliyyat qərargahının

ictimaiyyətlə əlaqələr üzrə məsul nümayəndəsinin müəyyən etdiyi formada və həcmdə verilir.

Aşağıdakı məlumatların yayılmasına yol verilmir:

1) terror əleyhinə əməliyyatların aparılması taktikası və texniki üsulları haqqında;

2) terror əleyhinə aparılan əməliyyatlar zonasında və ya bu zonanın hüdudlarından kənarında olan insanların həyatına və sağlamlığına təhlükə yaradan və terror əleyhinə əməliyyatların aparılmasına əngəllik törədən məlumatlar haqqında;

3) terrorçuluğa bəraət qazandıran və ya onların təbliğinə xidmət edən məlumatlar haqqında;

4) terror əleyhinə aparılan əməliyyatlarda iştirak edən, habelə bu əməliyyatların aparılmasına kömək edən şəxslər haqqında.

Maddə 12. Terror əleyhinə aparılan əməliyyatın başa çatması

Terror aksiyasının qarşısı alındıqda və terror əleyhinə aparılan əməliyyat zonasında olan insanların həyatına və sağlamlığına qorxu yaradan təhlükə ləğv edildikdə terror əleyhinə aparılan əməliyyat başa çatmış hesab edilir.

Terror əleyhinə aparılan əməliyyatın başa çatması əməliyyat qərargahının rəhbəri tərəfindən elan edilir.

III fəsil. Terror aksiyaları nəticəsində dəyən ziyanın ödənilməsi

Terrorçuluğa qarşı mübarizədə iştirak edən şəxslərin hüquqi və sosial müdafiəsi

Maddə 13. Terror aksiyaları nəticəsində dəyən ziyanın ödənilməsi və zərər çəkmiş şəxslərin sosial reabilitasiyası

Terror aksiyaları nəticəsində fiziki və hüquqi şəxslərin əmlakına dəyən ziyan dövlət büdcəsinin vəsaiti hesabına tam həcmdə ödənilir, daha sonra bu məbləğ təqsirli şəxslərdən tutulur.

Terror aksiyaları nəticəsində zərər çəkmiş şəxslərin sosial reabilitasiyası, həmin şəxslərə göstərilən hüquqi, psixoloji, tibbi, professional yardımları, onların işlə və mənzillə təmin olunmasını nəzərdə tutur.

Terror aksiyaları nəticəsində zərər çəkmiş, habelə bu Qanunun 14-cü maddəsində nəzərdə tutulmuş şəxslərin sosial reabilitasiyası dövlət büdcəsinin vəsaiti hesabına həyata keçirilir.

Terror aksiyaları nəticəsində zərər çəkmiş şəxslərin sosial reabilitasiyasının həyata keçirilməsi qaydasını Azərbaycan Respublikasının müvafiq icra hakimiyyəti orqanı müəyyən edir.

Maddə 14. Terrorçuluğa qarşı mübarizə aparan şəxslərin hüquqi və sosial müdafiəsi

Terrorçuluğa qarşı mübarizə aparan şəxslər dövlətin müdafiəsi altındadırlar. Hüquqi və sosial müdafiə tədbirləri aşağıdakı şəxslər barəsində tətbiq edilir:

1) müvafiq icra hakimiyyətinin terrorçuluğa qarşı mübarizədə bilavasitə iştirak edən əməkdaşları;

2) dövlət orqanlarına daimi və ya müvəqqəti əsaslarla terror fəaliyyətinin qarşısının alınmasında, aşkar edilməsində və bu fəaliyyət nəticəsində dəyə biləcək ziyanın minimuma endirilməsində kömək edən şəxslər;

3) bu maddənin 1-ci və 2-ci bəndlərində nəzərdə tutulmuş şəxslər xidməti vəzifələrini yerinə yetirərkən onların yaxın qohumlarının sağlamlığına və ya əmlakına ziyan dəydiyi hallarda, həmin şəxslərin yaxın qohumları.

Terrorçuluğa qarşı mübarizə aparın şəxslərin sağlamlığına və əmlakına dəyən ziyan Azərbaycan Respublikasının qanunvericiliyi ilə nəzərdə tutulmuş qaydada ödənilir.

Terrorçuluğa qarşı mübarizədə iştirak edən şəxs terror əleyhinə aparılan əməliyyatlar zamanı həlak olduqda (vəfat etdikdə) onun ailəsinə, habelə öhdəsində olanlara dövlət büdcəsinin vəsaiti hesabına ona aylıq əmək haqqı məbləğinin yüz misli miqdarında birdəfəlik müavinət ödənilir, daha sonra bu məbləğ təqsirli şəxslərdən tutulur.

Terrorçuluğa qarşı mübarizədə iştirak edən şəxs terror əleyhinə aparılan əməliyyatlar zamanı xidmətinin davam etdirilməsinə imkan verməyən dərəcədə zədələndikdə, yaralandıqda, kontuziya olduqda, xəsarət aldıqda, ona dövlət büdcəsinin vəsaiti hesabına orta əmək haqqı məbləğinin doxsan misli miqdarında birdəfəlik müavinət ödənilir, daha sonra bu məbləğ təqsirli şəxslərdən tutulur.

Maddə 15. Dəymiş ziyana görə məsuliyyətdən azad olma

Azərbaycan Respublikasının qanunvericiliyi ilə nəzərdə tutulmuş qaydada terror əleyhinə aparılan əməliyyat zamanı terrorçuların həyatına, sağlamlığına və ya əmlakına ziyan vurulmasına yol verilir. Terrorçuluğa qarşı mübarizədə iştirak edən şəxs terror əleyhinə aparılan əməliyyat zamanı vurulmuş bu cür ziyana görə məsuliyyət daşımır.

Maddə 16. Xidmət illərinin güzəştli hesablanması

Terrorçuluğa qarşı mübarizəni bilavasitə həyata keçirən bölmələrdə xidmət edən müvafiq icra hakimiyyəti orqanlarının əməkdaşları üçün pensiyanın təyin olunmasında xidmət illəri bir xidmət günü iki xidmət günü kimi, terror əleyhinə aparılan əməliyyatlarda iştirak müddəti isə bir xidmət günü üç xidmət günü kimi hesablanır.

IV fəsil. Terror fəaliyyətində iştiraka görə məsuliyyət

Maddə 17. Terror fəaliyyətində iştiraka görə məsuliyyət

Terror fəaliyyətində iştirak edən şəxslər Azərbaycan Respublikasının qanunvericiliyi ilə nəzərdə tutulmuş qaydada məsuliyyət daşıyırlar.

İnsan hüquqları və azadlıqları, dövlət təhlükəsizliyinin və beynəlxalq təhlükəsizliyin təmin olunması maraqlarını rəhbər tutaraq, terror əməlləri törədən və ya bu cür əməllərin törədilməsində iştirakçı olan şəxslər bu əməllərin planlaşdırılması və ya həyata keçirilməsi yerindən asılı olmayaraq Azərbaycan Respublikasının qanunvericiliyi, habelə Azərbaycan Respublikasının tərəfdar çıxdığı dövlətlərarası müqavilələrə əsasən cinayət məsuliyyətinə cəlb edilir və cəzalandırılırlar və ya cinayət məsuliyyətinə cəlb edilməsi, yaxud təyin edilmiş cəzanın icrası üçün xarici dövlətə geri verilə bilərlər.

Maddə 18. Terror fəaliyyəti ilə bağlı işlərə baxılması

Terror fəaliyyəti ilə bağlı cinayətlərə, habelə terror aksiyaları nəticəsində dəyən ziyanın ödənilməsi üzrə işlərə Azərbaycan Respublikasının qanunvericiliyinə uyğun olaraq

məhkəmənin (hakimin) qərarı ilə qapalı məhkəmə iclasında baxıla bilər.

Maddə 19. Terror fəaliyyətinə görə təşkilatların məsuliyyəti

Terror fəaliyyəti ilə əlaqəsinə görə Azərbaycan Respublikasının ərazisində fəaliyyət göstərən təşkilat (onun filialı, nümayəndəliyi) Azərbaycan Respublikasının qanunvericiliyi ilə müəyyən edilmiş qaydada məhkəmənin qərarı əsasında ləğv edilə bilər.

Terror fəaliyyəti ilə əlaqəsi Azərbaycan Respublikasının qanunvericiliyinə uyğun olaraq müəyyən edilmiş təşkilat ləğv edilərkən ona mənsub olan əmlak Azərbaycan Respublikasının qanunvericiliyinə uyğun olaraq müsadirə edilir və dövlətin hesabına keçirilir.

V fəsil. Yekun müddəalar

Maddə 20. Terrorçuluğa qarşı mübarizənin həyata keçirilməsinin qanuniliyinə nəzarət

Terrorçuluğa qarşı mübarizənin həyata keçirilməsinin qanuniliyinə nəzarəti Azərbaycan Respublikasının baş prokuroru və ona təbə olan prokurorlar həyata keçirirlər.

Terror fəaliyyətinə görə təşkilatın məsuliyyətə cəlb olunması barəsində ərizə ilə məhkəməyə Azərbaycan Respublikasının baş prokuroru və ya ona təbə olan prokurorlar müraciət edirlər.

**Maddə 21. Terrorçuluğa qarşı mübarizə sahəsində
beynəlxalq
əməkdaşlıq**

Azərbaycan Respublikası tərəfdar çıxdığı dövlətlər-
arası müqavilələrə əsasən terrorçuluğa qarşı mübarizə
sahəsində xarici dövlətlərlə, onların hüquq-mühafizə orqan-
ları ilə, habelə terrorçuluğa qarşı mübarizə aparan
beynəlxalq təşkilatlarla əməkdaşlıq edir.

Maddə 22. Qanunun pozulmasına görə məsuliyyət

Bu Qanunun pozulmasına görə vəzifəli şəxslər və
vətəndaşlar Azərbaycan Respublikasının qanunvericiliyi ilə
nəzərdə tutulmuş qaydada məsuliyyət daşıyırlar.

Heydər ƏLİYEV
Azərbaycan Respublikasının Prezidenti
Bakı şəhəri, 18 iyun 1999-cu il

5 oktyabr 2001-ci il tarixli 183-
IIQD nömrəli; 17 may 2002-ci il
tarixli 332-IIQD nömrəli qanunlara
əsasən dəyişikliklər və əlavələrlə

Əlavə 2.

BEYNƏLXALQ TERRORİZMİN QARŞISININ ALINMASI TƏDBİRLƏRİ HAQQINDA DEKLARASIYA

BMT Baş Assambleyasının
1994-cü il dekabrın 9-da qəbul edilmiş
49/60 sayılı qətnaməsi ilə
təsdiq olunub

Birləşmiş Millətlər Təşkilatının Nizamnaməsinin məqsəd və prinsiplərini rəhbər tutaraq,

Birləşmiş Millətlər Təşkilatını məqsəd və prinsiplərinə əsasən Dövlətlər arasındakı dostluq əlaqələrinə və əməkdaşlığa aid beynəlxalq hüququn prinsipləri haqqında Deklarasiyaya 1, Beynəlxalq təhlükəsizliyin möhkəmləndirilməsi haqqında Deklarasiyaya 2, Təcavüzün müəyyən edilməsi 3, Beynəlxalq münasibətlərdə güc tətbiqetmə ilə hədələmə və ya güc tətbiqetmədən imtina etmə prinsipinin effektivliyinin gücləndirilməsi haqqında Deklarasiyaya 4, İnsan hüquqları üzrə beynəlxalq konfrans tərəfindən qəbul edilmiş Vyana Deklarasiyasına və Fəaliyyət Proqramına 5, İqtisadi, sosial və mədəni hüquqlar haqqında Beynəlxalq Pakta və Mülki siyasi hüquqlar haqqında Pakta 6, istinad edərək,

Beynəlxalq terrorizmin bütün forma və təzahürlərinin, həmçinin dövlətlərin və günahsız insanların həyatlarına təhlükə yaradan və ya onların ölümü ilə nəticələnən, beynəlxalq münasibətləri və dövlətlərin təhlükəsizliyini təhlükə altına alan bütün formalarının dünyada geniş yayılmasından dərin narahatlıq hissi keçirərək,

Dünyanın əksər regionlarında əsasən ekstremizm və zorakılıq motivlərinə əsaslanan terror aktlarının sayının artmasından dərin narahatlıq keçirərək,

Norkotik maddələr dövriyyəsinə, qeyri-qanuni silah ticarətinə, çirkli pulların yuyulmasını, nüvə-potensial məhvədicə materialların qaçaq-malçılığını özündə birləşdirən və terrorizmlə əlaqədar olan cinayətlərə qarşı dövlətlər arasında daba sıx əlaqələndirməni və əməkdaşlığın yaradılmasını mühüm sayaraq və bu məsələdə Birləşmiş Millətlər Təşkilatının və regional təşkilatların oynaya biləcəyi rolu nəzərə alaraq,

Beynəlxalq terrorizmin bütün forma və təzahürlərinin ləğv edilməsində qərarlı olaraq, həmçinin beynəlxalq terror aktlarının bu və ya digər dövlətin birbaşa və dolaylı yolla iştirak etdiyi təzahürlərinin ləğv edilməsinin beynəlxalq sülh və təhlükəsizliyin qorunub saxlanılmasında əsas meyarlardan biri olduğunu dərk edərək,

Daha sonra beynəlxalq terror aktlarının həyata keçirilməsində məsuliyyətli bilinmiş şəxslərin məhkəməyə cəlb olunmasının zəruriliyini bildirərək,

Bütün beynəlxalq ictimaiyyətə təhlükə yaradan terrorizmin bütün formalarının qarşısının alınması və ləğv edilməsi üzrə praktik və effektiv tədbirlər planının qəbul və təsdiq edilməsi naminə dövlətlər arasında beynəlxalq əməkdaşlığın davam etdirilməsinin vacibliyini qeyd edərək,

Əsasən ictimaiyyətin bu problem haqqında məlumatlandırılması yolu ilə beynəlxalq terrorizmin qarşısının alınması və ləğv edilməsində genişmiqyaslı əməkdaşlığın gücləndirilməsi prosesində Birləşmiş Millətlər Təşkilatının və aidiyyətli ixtisaslaşdırılmış təşkilatların və dövlətlərin əhəmiyyətli mühüm rol oynamağa qadir olduqlarını dərk edərək,

Beynəlxalq terrorizm probleminin müxtəlif aspektlərinə aid mövcud beynəlxalq müqavilələrə, həmçinin

1963-cü il sentyabrın 14-də Tokiyoda imzalanmış Hava gəmilərində cinayətlər və digər qeyri-qanuni aktlar haqqında Konvensiyaya 7, 1970-ci il dekabrın 16-da Haaqada imzalanmış Hava gəmilərinin qeyri-qanuni girov götürülməsi ilə mübarizə haqqında Konvensiyaya 8, 1971-ci il sentyabrın 23-də Monrealda imzalanmış Mülki aviasiyanın təhlükəsizliyinə qarşı yönələn qeyri-qanuni aktlarla mübarizə haqqında Konvensiyaya 9, 1973-cü il dekabrın 14-də Nyu-Yorkda imzalanmış Beynəlxalq toxunulmazlıq hüququ olan şəxslərə və diplomatik agentlərə qarşı yönələn cinayətlərin qarşısının alınması və cəzalandırılması haqqında Konvensiyaya 10, 1979-cu il dekabrın 17-də Nyu-Yorkda imzalanmış Girovgötürmə ilə mübarizə haqqında beynəlxalq Konvensiyaya 11, 1980-ci il martın 3-də Vyanada qəbul edilmiş Nüvə materiallarının fiziki müdafiəsi haqqında Konvensiyaya 12, Mülki aviasiyanın təhlükəsizliyinə qarşı yönəlmiş qeyri-qanuni aktlarla mübarizə haqqında Konvensiyaya əlavə olunmuş, 1988-ci il fevralın 24-də Monrealda imzalanmış Beynəlxalq mülki aviasiyaya xidmət edən hava limanlarında qeyri-qanuni zorakılıq aktları ilə mübarizə haqqında Protokola 13, 1988-ci il martın 10-da Romada qəbul edilmiş Dəniz Gəmiçiliyinin təhlükəsizliyinə qarşı yönəlmiş qeyri-qanuni aktlarla mübarizə haqqında Protokola 15, 1991-ci il martın 1-də Monrealda qəbul edilmiş Plastik partlayıcı maddələrin aşkar edilməsi məqsədilə markalanması haqqında Konvensiyaya 16, istinad edərək,

Terrorizmlə mübarizə, onun bütün forma və təzahürlərinin ləğv edilməsi haqqında qarşılıqlı bəyannamələri və regional müqavilələrin bağlanması və qəbul edilməsini alqışlayaraq,

Terrorizmin qarşısının alınması və ləğv edilməsinin hərtərəfli hüquqi çərçivələrinin təmin edilməsi məqsədilə terrorizmin bütün forma və təzahürləri ilə mübarizə sahəsi

və mövcud beynəlxalq hüquqi əsasnamələrin ümumiləşdirilməsini davam etdirmək arzusunda olduğumuzu nəzərə alaraq,

Aşağıdakıları təntənəli sürətdə bəyan edirik:

I

1. Biz, Birləşmiş Millətlər Təşkilatına üzv olan dövlətlər harada və kim tərəfindən törədilməsindən asılı olmayaraq bütün cinayətkar aktları, həmçinin terrorizmin metodlarını və təcrübəsini, o cümlədən dövlətlər və xalqlar arasındakı dostluq münasibətlərini, dövlətlərin ərazi bütövlüyünü və təhlükəsizliyini təhlükə altına alan hər hansı bir aktları qeyd-şərtsiz pislədiyimizi təsdiq edirik.

2. Terror aktları, metodları və təcrübəsi Birləşmiş Millətlər Təşkilatının məqsəd və məramlarının kobud sürətdə pozulması ilə yanaşı beynəlxalq sülhə və təhlükəsizliyə, dövlətlər arasındakı dostluq əlaqələrinə təhlükə yaradan, beynəlxalq əməkdaşlığa maneələr törədən, insan hüquqlarını, əsas azadlıqları və cəmiyyətin demokratik əsaslarını sarsıdan başlıca amildir.

3. Siyasi məqsədlərlə geniş ictimaiyyətdə, bir qrup şəxslər və ya ayrı-ayrı konkret şəxslər arasında terror şəraitinin yaradılmasına yönəldilmiş cinayət aktlarına heç bir şəraitdə siyasi, fəlsəfi, ideoloji, irqi, etnik, dini və digər xarakterli düşüncələrdən asılı olmayaraq bəraət qazandırılma bilməz.

II

4. Dövlətlər Birləşmiş Millətlər Təşkilatının məqsəd və məramlarını, həmçinin beynəlxalq hüququn müvafiq normalarını rəhbər tutaraq digər dövlətlərin ərazilərində terror aktlarının təşkil edilməsindən, onlara təhrikçilikdən, köməklikdən və ya təşkil edilməsində iştirakdan çəkinməlidirlər, eyni zamanda öz ərazisində bu cür aktların

törədilməsinə yönəldilmiş fəaliyyətə imkan yaratmaqdan və tətbiq etməkdən imtina etməlidirlər.

5. Dövlətlər həmçinin Birləşmiş Millətlər Təşkilatının Nizamnaməsi ilə müəyyən edilmiş öz vəzifələrini yerinə yetirməlidirlər və beynəlxalq hüququn digər müddəalarına uyğun olaraq onlara terrorizmlə mübarizədə beynəlxalq hüququn müvafiq müddələrindən və insane hüquqları üzrə beynəlxalq standartlardan, beynəlxalq terrorizmin tezliklə və həmişəlik ləğv edilməsi naminə effektiv və qətiyyətli tədbirlərdən istifadə etmələri təklif olunur, xüsusilə

a) terror fəaliyyətinin təşkil və təhrik edilməsindən, onun həyata keçirilməsindən, maliyyələşdirilməsindən köməklik göstərilməsindən, onun həvəsləndirilməsindən çəkinməli, həmçinin onların müvafiq ərazilərinin terror bazaları kimi və digər dövlətlərə və bu dövlətlərin vətəndaşlarına qarşı yönəldilmiş terror aktlarının hazırlanması və təşkil edilməsi üzrə təlim düşərgələrinin yaradılması məqsədilə istifadə edilməsinin qarşısını almaq üçün müvafiq praktik tədbirlər görməli;

b) terror aktı törətmiş şəxslərin özlərinin milli qanunvericiliyinin müvafiq müddəalarına uyğun olaraq həbs edilməsini və məhkəməyə cəlb edilməsini təmin etmək;

c) ikitərəfli, regional və çoxtərəfli əsaslarla xüsusi müqavilələrin bağlanmasına nail olmaq və bu məqsədlə əməkdaşlıq haqqında müqavilələri işləyib hazırlamaq;

d) terrorizmin qarşısının alınması və terrorizmlə mübarizə sahəsində informasiya mübadiləsi üzrə əməkdaşlıq etmək;

e) bu məsələ ilə əlaqədar iştirakçısı olduqları beynəlxalq konvensiyaların həyata keçirilməsi naminə, o cümlədən daxili qanunvericiliyin bu konvensiyalarla uyğunlaşdırılması üçün lazımı tədbirləri operativ görmək;

f) hər hansı bir şəxsə sığınacaq verməzdən əvvəl həmin şəxsin terror fəaliyyəti ilə məşğul olub-olmamasını və sığınacaq verdikdən sonra bu şəxsin statusundan yuxarıdakı a bəndində göstərilmiş müddəalara zidd şəkildə istifadə edilməməsini təmin etmək məqsədilə müvafiq tədbirlər görmək.

6. Terror aktlarının sayının və beynəlxalq xarakterinin, həmçinin nəticələrinin artması ilə effektiv mübarizə aparmaq üçün dövlətlər bu sahədə əməkdaşlığı, ilk öncə terrorizmin aşkar edilməsi və terrorizmlə mübarizəyə aid informasiya mübadiləsinin sistemləşdirilməsi, həmçinin müvafiq beynəlxalq konvensiyaların effektiv həyata keçirilməsi, qarşılıqlı hüquqi yardım və təhvil vermə haqqında ikitərəfli, regional və çoxtərəfli müqavilələrin imzalanması yolu ilə gücləndirməlidirlər.

7. Bu zəmində dövlətlərə terrorizmin bütün forma və təzahürlərinin aşkar edilməsi, qarşısının alınması və ləğv edilməsi haqqında mövcud beynəlxalq hüquqi müddələrin tətbiq edilmə dairələrini, bu problemin bütün aspektlərini özündə birləşdirən hüquqi çərçivələrin mövcudluğunu təmin etmək məqsədilə təcili nizamlanması təklif olunur.

8. Bundan əlavə hazırkı Deklarasiyanın preambula hissəsində göstərilmiş beynəlxalq terrorizmin müxtəlif aspektləri üzrə beynəlxalq konvensiyaların və protokolların iştirakçısı olmayan dövlətlərə qısa müddətdə bu konvensiyalara və protokollara qoşulmaq təklif olunur.

III

9. Birləşmiş Millətlər Təşkilatı, ixtisaslaşdırılmış qurumlar və dövlətlərarası təşkilatlar, həmçinin digər müvafiq orqanlar terrorizmlə mübarizə üzrə tədbirlərin həyata keçirilməsi naminə bütün səylərini səfərbər etməlidirlər, həmçinin bu sahədə öz rollarını gücləndirməlidirlər.

10. Birləşmiş Millətlər Təşkilatının Baş Katibi beynəlxalq əməkdaşlığın gücləndirilməsi üzrə aşağıda göstərilən praktik tədbirlərin mövcud imkanlar çərçivəsində qəbul edilməsi ilə hazırkı Deklarasiyanın həyata keçirilməsinə səy göstərməlidir:

a) Beynəlxalq terrorizmə, o cümlədən beynəlxalq terrorizmin səbəbi olan insidentlərə, həmçinin bu müqavilələrin depozitariləri tərəfindən və iştirakçı dövlətlər tərəfindən alınmış informasiyaya əsasən cinayəti təqib etmə və cəzalandırma haqqında çoxtərəfli, regional və ikitərəfli müqavilələrin statusu və həyata keçirilməsi haqqında məlumatların yığılması;

b) İştirakçı dövlətlər tərəfindən alınmış informasiya əsasında terrorizmin bütün forma və təzahürlərinin aşkar və ləğv edilməsi haqqında milli qanunların və qərarların məcmuələrinin hazırlanması;

c) Beynəlxalq terrorizmə aid mövcud beynəlxalq hüquqi sənədlərin, bu problemin bu kimi sənədlərlə əhatə olunmayan, lakin beynəlxalq terrorizmə aid konvensiyaların hüquqi çərçivələrinin inkişaf etdirilməsi məqsədilə öyrənilməsi mümkün olan aspektlərini dövlətlər tərəfindən müəyyən edilməsinə köməklik göstərmək üçün analitik xülasələrin hazırlanması;

d) Beynəlxalq terrorizmlə bağlı olan cinayətlərlə mübarizə üzrə seminarların və təlim kurslarının təşkil edilməsi sahəsində dövlətlərə Birləşmiş Millətlər Təşkilatı çərçivəsində köməklik göstərmək imkanlarının nəzərdən keçirilməsi.

IV

11. Bütün dövlətlərə hazırkı Deklarasiyanın bütün aspektlərinin effektiv və düzgün həyata keçirilməsi təklif olunur.

12. Beynəlxalq əməkdaşlığın möhkəmləndirilməsi, beynəlxalq hüququn progressiv inkişaf etdirilməsi və kodlaşdırılması, həmçinin Birləşmiş Millətlər Təşkilatı ilə müvafiq ixtisaslaşdırılmış qurumlar, təşkilatlar və orqanlar arasında əlaqələndirmə prosesinin gücləndirilməsi və effektivliyinin artırılması yolu ilə bütün səylərin terrorizmin ləğv edilməsinə yönəldilməsinin vacibliyi qeyd olunur.

ƏDƏBİYYAT

Abdullayev Ə. Azərbaycana qarşı erməni təcavüzü və xarici havadarlıq: Monoqrafiya /Elmi red. F.e.d., prof. M.F.Cəlilov.- B.: İqtisad Universiteti, 2004.- 214 s.

Abdullayev Ə. Ermənistanın Azərbaycana qarşı hərbi təcavüzü və Heydər Əliyevin sülh strategiyası.- B.: Elm, 1999.- 156 s.

Abdullayev A., Rəfiyev A. Beynəlxalq terrorizmin xronologiyası və kriminoloji aspektləri.- B.: İsmayıl NPM, 2006.- 294 s.

Acı həqiqətlər: (Qarabağ hadisələrinə dair məqalələr).- B., 1991.- 193 s.

Aşırlı Türün A. Xocalı soyqırımı.- B.: Nurlan, 2005.- 152 s.

Abdullayev A. Terrorizm və Beynəlxalq cinayətçilik.- B., 2003.- 307 s.

Dağlıq Qarabağ: Hadisələrinin xronikası (1988-1994-cü illər).- B.: Vətən, 2005.- 106 s.

Həsənov A. Beynəlxalq terrorizm: I hissə.- B.: “Əbilov, Zeynalov və oğulları” nəşriyyatı, 2003.- 568 s.

Mustafayev Ç. Terrorçuluq (anlayışı, yaranma səbəbləri, xəbərdarlığı və proqnozlaşdırılması).- B.: Çinarçap nəşriyyatı, 2005.- 190 s.

Əliyev G., Budaqov B. Türklər, azərbaycanlılar, ermənilər: Tarixi həqiqətin soyqırımı.- B.: Azərbaycan, 2003.- 72 s.

Vəlizadə İ. Etno-Territorial böhran.- B.: N.y., 2002.- 243 s.

Məmmədov H. Xocalı: Şəhidlər, Şahidlər.- B.: Yeni nəşrlər evi, 2003.- 197 s.

Soyqırım analardan başlanır.- B.: Vətən, 2003.- 222 s.

Tənha T. Erməni vəhşilikləri: Poema /Red. Ş.Səlimbəyli.- B.: Avropa, 2005.- 182 s.

“Azərbaycanlıların soyqırımını haqqında” Azərbaycan Respublikası Prezidentinin Fərmanı, 26 mart 1998-ci il //Xalq qəzeti.- 1998.- 27 mart.- S. 1.

Əliyev İ. Biz öz taleyimizin və öz torpağımızın sahibi olmalıyıq //Xalq qəzeti.- 2005.- 15 fevral.- S. 1.

“Terrorçuluğa qarşı mübarizə haqqında” 18 iyun 1999-cu il Azərbaycan Respublikasının Qanunu //Azərbaycan.- 1999.- 19 iyun.- S. 2.

Abbasbəyli A. Erməni terror-separatizminin kökləri və nəticələri //Azərbaycan.- 2002.- 31 mart.- S. 3.

Erməni terroru – tarixin qanlı səhifələri //Azərbaycan.- 2006.- 8 fevral.- S. 6.

Əzizov R. Terrorizmin subyekti // Dirçəliş.- 2004.- №78-79.- S. 308-317.

Quliyev V. Şuşada erməni-müsəlman davası //Şuşa.- 2006.- №7.- S. 4-5.

Mustafayev Ç. Terrorizmin qiymətləndirilməsi və səbəbləri //Dirçəliş.- №73.- S. 231-239.

Mustafayev Ç. Terrorizmin anlayışı //Dirçəliş.- 2004.- №75-76.- S. 209-217.

Rus dilində

Севдималиев Р. Международный терроризм – глобальная проблема современности.- Б.: Элм, 2004.- 294 с.

Трагедия длиною в 2 года: Фотохроника событий.- Б.: Азернешр, 1990.- 32 с.

Устинов В. Международный опыт борьбы с терроризмом.- М., 2002.- 317 с.

Хлобустов О.М., Федоров С.Г. Терроризм: реальность сегодняшнего состояния /Под ред. Е.И.Степанова.- М., 2000.- 340 с.

Ходжалы – день последний: Фотоальбом /Ред. Сост. Б.З.Таибов.- Б.: Азербайджан, 1992.- 16 с.

Ходжалы. Хроника геноцида /Сост. Э.Ахундова.- Б.: Азернешр, 1990.- 268 с.

Эйюбов А. Карабах: Краткая хронология большой лжи и фариесийста.- Б., 1998.- 175 с.

Емельянов В. Проблемы ответственности за международный терроризм //Государство и право.- 2000.- №3.- С. 84-91.

Крайнев А. Терроризм – глобальная проблема современности //Зарубежное военное образование.- 1994.- №6.- С. 32-38.

Крылов Н.Б., Решетов Ю.А. Государственный терроризм – угроза международной безопасности //Государство и право.- 2004.- №2.- С. 78-91.

Микеладзе Л. История и причина Армянского терроризма //Эхо.- 1998.- 23 января.

Памяти жертв Ходжалы //Бак. рабочий.- 2006.- 21 февраля.- С. 2.

Петрищев В.Е. Правовые и социально-политические проблемы борьбы с терроризмом //Государство и право.- 1998.- №3.- С. 88-89.

Хроника агрессии Армении против Азербайджана (1988-1994) //ИРС Наследие.- 2005.- №2-3.- С. 70-71.

Veb resurslar

www.e-terror.ru

www.terrorizm-isla.narod.ru

www.karabakh-doc.azerall.info

www.azeri.ws

www.human.gov.az

www.mns.gov.az

www.azerbaijan.az

www.karabakh.com

www.turan-eli.com

www.azlink.info

MÜNDƏRİCAT

BEYNƏLXALQ TERRORİZM VƏ ONUN AZƏRBAY- CANA MƏNFİ TƏSİRİ.....	3
BEYNƏLXALQ TERROR TƏŞKİLATLARI.....	5
ERMƏNİ TERROR TƏŞKİLATLARI.....	7
DÖVLƏT VƏ İCTİMAİ XADİMLƏRİN TERRORİZMİ PİSLƏYƏN FİKİRLƏRİ.....	9
AZƏRBAYCAN ƏRAZİSİNDƏ TÖRƏDİLƏN TERROR-TƏXRİBAT AKTLARI.....	11
“BEYNƏLXALQ TERRORİZM VƏ ONUN AZƏRBAY- CANA MƏNFİ TƏSİRİ” MÖVZUSU İLƏ BAĞLI KITABXANALARDA KEÇİRİLMƏSİ NƏZƏRDƏ TUTULAN TƏDBİRLƏR.....	16
ƏLAVƏ 1. TERRORÇULUĞA QARŞI MÜBARİZƏ HAQQINDA AZƏRBAYCAN RESPUBLİKASININ QANUNU.....	23
ƏLAVƏ 2. BEYNƏLXALQ TERRORİZMİN QARŞISININ ALINMASI TƏDBİRLƏRİ HAQQINDA DEKLARASIYA.....	37
ƏDƏBİYYAT.....	45

Beynəlxalq terrorizm və onun Azərbaycana mənfi təsiri

Metodik vəsait

Korrektor: Ş.Əhmədova

Kompyuter yığıcı və dizayn: N.Şahbazova

Ünvan: AZ-1000 Bakı ş., Xaqani küç. 29;
E-mail: contact@anl.az

**M.F.Axundov ad. Milli Kitabxananın
mətbəəsində ofset üsulu ilə
çap olunmuşdur.**

Çapa imzalanmışdır: 15.09.09

Sifariş: 35

Tirajı:

Pulsuz